

Mikkjal Niels Helmsdals translokationstale

Taler

Mikkjal Niels Helmsdal
Rektor på Fjerritslev
Gymnasium

Dato

27. juni 2024

Sted

Fjerritslev Gymnasium

Kære studenter 2024
stx, hf og hhx.

Et stort og hjerteligt tillykke med jeres eksamener. Det har været en fornøjelse og et privilegium at følge jer og se jeres udvikling gennem årene, hvor I har gået her.

Jeres lærere, jeg selv og alle vi ansatte på skolen er enormt glade på jeres vegne i dag, hvor I er nået i mål med jeres skolegang. I er et fantastisk syn at se, som I sidder her med jeres smilende ansigter, jeres huer og kan sole jer i både den smilende himmel udenfor og jeres forældres og familiers glæde og stolthed.

For os her på skolen er det midt i al glæden på denne særlige dag samtidig vemodigt at skulle tage afsked med jer og se jer forlade os. Men på den anden side er det jo sådan, det skal være. I er nået frem til jeres mål her på stedet og til en ny milepæl i jeres liv. Og dermed er vi også nået dertil, hvor vi skal sige farvel til hinanden, og I skal videre og skrive det næste kapitel i historien om jeres liv.

Om et øjeblik får I beviset i hånden, der markerer, at I har bestået jeres eksamen og er klar til at træde ud i samfundet som kompetente borgere, klar til at gå i gang med en videregående uddannelse eller til at prøve jer selv af ude på arbejdsmarkedet, inden I bestemmer jer for, i hvilken retning I ønsker at gå med jeres fremtid, uddannelse og karriere.

Men inden I går ud ad døren, skal I først have nogle ord med på vejen herfra. Ord, som I måske, måske ikke vil huske, når i engang fremtiden, måske-måske

ikke, tænker tilbage på denne jeres sidste dag som elever på Fjerritslev Gymnasium.

Faglighed, fællesskab og bæredygtig fremtid er de tre værdier, vi her på skolen har haft som vores ledestjerner gennem de år, I har gået her. Værdier, som jeg håber, at ud over at have præget jeres tid her på skolen, også vil give jer udsyn til nutiden og retning ind i fremtiden.

Fagligheden har været omdrejningspunktet for undervisningen i jeres forskellige fag, og den har med rette fyldt meget i jeres daglige arbejde på skolen. De faglige mål betyder meget for jeres muligheder længere fremme i uddannelsessystemet.

Men mindst lige så vigtige er uddannelsens øvrige mål – nemlig at der skal være et dannelsesperspektiv i jeres uddannelse, hvor der lægges vægt på jeres udvikling af personlig myndighed. Derfor er det også vores opgave som gymnasial skole, at I har skullet lære at forholde jer reflekterende og ansvarligt til jeres omverden, herunder medmennesker, natur, miljø, klima og samfund, og til deres udvikling.

Og her det, at skolens to andre værdier ”Fællesskab” og ”Bæredygtig fremtid” kommer i spil.

Fællesskab er både en menneskelig, en social og en demokratisk værdi. Det fællesskab, I har oplevet her på skolen, i jeres klasser, med skolen som helhed, når vi har fælles aktiviteter, og de mange andre fællesskaber omkring de fritidsaktiviteter, I har været en del af på skolen – volleyball, esport og musical, det særlige fællesskab, som I, der bor på College, har oplevet ved at bo sammen der i tilknytning til skolen, er udtryk for faglige, sociale og menneskelige fællesskaber.

Fællesskabet som værdi og oplevet virkelighed er en vigtig del af denne skoles DNA og sammenhængskraft. Og det bliver kun styrket af, at vi er en lille skole, hvor det er let at lære hinanden at kende på kryds på tværs af uddannelser, klasser og årgange.

Fællesskaber er også en vigtig af det demokratiske samfund, vi er en del af. Vi er et samfund, hvor vi gør meget ud af at skabe fællesskaber – på arbejdspladser, i foreningslivet, i boligområder osv. Og den tradition er en vigtig grundsten i

vores demokratiske samfund.

Derfor er fællesskab ikke kun en værdi, der skal sikre en god ramme omkring livet og hverdagen på skolen, men også en værdi, som I skal tage med jer videre i livet som en del af jeres almene dannelse.

Vores tredje værdi som skole – bæredygtig fremtid – er en værdi, der peger ind i både nutiden og fremtiden, og som angår både jer personligt og samfundet og verden som helhed.

Og hvad er det så for en tid, som skolens ledende værdier skal hjælpe jer at orientere jer i?

2024. Hvad vil vi huske dette år for? I og jeres forældre vil selvfølgelig altid huske, at 2024 var året, da I blev studenter.

Men hvad vil 2024 blive husket for i den store historie.

Hvis vi trækker trådene tilbage i tiden, er det i år 300 år siden filosofen Immanuel Kant blev født. Hans tanker om oplysning og etik har haft en enorm indflydelse på skabelsen af det samfund, vi har i dag, og har aldrig været mere aktuelle end lige nu. Det vil jeg vende tilbage til.

Men hvad påvirker historiens gang helt aktuelt?

Der er mange temaer i spil i dette år, hvis udfoldelse kan påvirke vores alle sammens og især jeres liv i de kommende år og årtier: Truslerne mod vores klima, demokratiets krise i flere store vestlige lande, fællesskabernes opløsning, når så mange af os lader os suge ind i digitale universer, og udfordringerne og mulighederne på godt ondt, som den eksplosive udvikling af kunstig intelligens bringer.

Vi ser i vores tid historiske begivenheder, der fordyber kriserne, men også nogle der tænder håb for fremtiden.

Som et eksempel på det sidste blev der i denne uge indgået en klimapolitisk trepartsaftale, som mange betegner som historisk. Og det bliver den sikkert også, hvis det lykkes at gennemføre dens målsætninger. I aftalen er det lykkedes

regeringen at få miljøbevægelsen og landbruget til at blive enige om en vej frem, der lægger en CO₂-afgift på landbruget, reducerer udslip af CO₂ og kvælstof, så Danmark når sine klimamål i 2030, miljøet i de danske have forbedres så meget, at der igen kommer liv på og over havbunden, og vi vil se 390.000 hektar landbrugsjord omdannet til natur, vådområder og skov. Hvis aftalen implementeres vil 10% af Danmarks areal se helt anderledes ud om 10 år, end det gør i dag.

Det er den første aftale i verden om at pålægge landbruget en CO₂-afgift for at nedbringe landbrugssektorens klimaaftryk. Og den kan danne forbillede for klimapolitikken i EU og andre dele af verden.

Men vi er også vidner til andre og mere dystre historiske begivenheder i vores tid, f.eks. det faktum, at vi gennemlever en tid, hvor to suveræne europæiske stater ligger i krig med hinanden. Det har vi ikke set siden 2. verdenskrig sluttede i 1945.

I mange lande, som vi føler os tæt forbundne med, er demokratiet udfordret. 2024 kan gå over i historien som året, hvor regeringsmagten i Frankrig og USA blev overtaget af politiske kræfter, der har erklæret at ville sætte grundlæggende demokratiske spilleregler ud af spil og åbenlyst arbejder for at nedbryde de institutioner og værdier, der er bærende for demokratiet og retssamfundet. I Ungarn, som er en del af EU, er dette allerede sket.

Dette viser os, at det ikke er nogen selvfølge, at demokrati og retssamfund, hvor alle borgere er lige for loven, og hvor man kan regne med domstolenes uafhængighed af regeringsmagten, fortsat vil danne ramme om vores liv. Medmindre vi værdsætter det og kæmper for det.

Jeg tror, at historien vil huske 2024 og de år, der ligger umiddelbart foran os, som en periode, der var præget af værdiernes og idéernes kamp. Her skulle de bærende idéer om demokrati, menneskerettigheder, ligestilling, bæredygtighed og retssamfund vise deres holdbarhed i en turbulent tid, hvor den rivende teknologiske udvikling ændrede menneskehedens måder at arbejde, organisere sig og kommunikere på.

Når man om hundrede år i 2124 markerer 400 året for Immanuel Kants fødsel, vil man - forhåbentlig - sige, at hans tanker og idéer endnu er aktuelle til den tid,

og at de blev prøvet i de turbulente år omkring 2024 og at de også dengang sejrede til sidst.

For vi må ikke glemme, at det demokratiske velfærdssamfund, vi tager for givet i dag, ikke er kommet af sig selv. Velstand i sig selv skaber ikke retfærdige og ligestillede samfund. Der skal et fundament af idéer til, og disse idéer er ofte tænkt for meget længe siden, af mennesker med stort fremsyn og stor evne til at se tendenserne i den samfundsudvikling, der prægede den tid de levede i. I Europa har vi været heldige, at der de seneste tre århundreder har været tænkere, der så forud for deres tid, og tænkte tanker om samfundets organisering, som de europæiske nationer siden har kunnet bruge som byggesten i dannelsen af de demokratiske velfærdssamfund.

En sådan tænker var Immanuel Kant. Hans bidrag til filosofien og især etikken, og hans tro på oplysningen og dannelsen er bærende elementer i vores politiske og demokratiske kultur i dag.

Han skrev sine værker i anden halvdel af 1700-tallet. En tid præget af megen uro, ustabilitet, krig og ufred i Europa - Men samtidig også en tid, hvor der blev tænkt nye tanker om mennesket og samfundet, og hvordan det sidste indrettes bedst til gavn for det første.

Den epoke han skrev ind i, husker vi i dag som oplysningstiden.

Og oplysning og etisk handling var kernebegreber i Kants filosofi.

Oplysning og dannelse var for Kant en forudsætning for at et menneske kan blive en kompetent og handlende samfundsborger, fordi, som han skrev: "Oplysning er menneskets udgang af dets selvforskyldte umyndighed."

Hermed mente Kant, at mennesket har en tendens til at lade andre tænke og handle for sig, og at det dermed har tendens til at være "umyndigt" eller uansvarligt. Dette, mente han, skyldes manglende mod til at tænke selv og træffe egne beslutninger.

Ifølge Kant er oplysningens formål at frigøre mennesket fra denne umyndighed ved at opmuntre til brug af ens egen fornuft og kritisk tænkning. Når mennesket tør tænke selv og handle selvstændigt, kan det opnå sand frihed og

selvbestemmelse.

Kant opfordrede med andre ord til, at mennesket skulle tage ansvar for sin egen tænkning og handling, og ikke bare acceptere autoriteter og traditioner blindt. Ved at bruge sin fornuft og tænke kritisk kunne man opnå en højere grad af frihed og selvstændighed.

Denne tankegang blev senere udvidet og udviklet i den tyske og europæiske filosofi til det begreb om dannelse, som er det værdi- og idémæssige grundlag under hele det uddannelsessystem, som I er en del af.

Et andet betydeligt bidrag fra Kant til opbygningen af de moderne demokratiske velfærdssamfund er hans etik og især hans kategoriske imperativ. Kategorisk imperativ kan oversættes nogenlunde til betingelsesløst påbud. Og hvad var så Kants betingelsesløse etiske påbud til menneskeheden?

På filosofisk sprog hedder det: Handl kun efter den maksime (grundsætning), ved hvilken du samtidig kan ville, at den bliver almen lov.

Lidt omskrevet betyder sætningen, at vi hver især kun skal handle på måder, som vi ønsker, at alle andre mennesker også handler.

De fleste tænker, at det minder om den gyldne regel, vi kender fra kristendommen: Vær mod andre, som du vil, at de skal være mod dig.”

Men i Kants kategoriske imperativ/betingelsesløse påbud, udvides det etiske perspektiv fra det personlige udgangspunkt til at gælde alle menneskelige handlinger, dvs. ikke kun ens egne.

Kants kategoriske imperativ angiver ikke en bestemt handling eller norm. Det opstiller derimod et kriterium for, om den handling, man udfører, er moralsk.

Kriteriet er, om handlingen sker ifølge en grundsætning, som man kan ville skal blive almengyldig. Det vil sige: Kan man ønske, at grundsætningen, som man handler efter, gælder for alle, til alle tider, og uden undtagelse?

Hvad svar ville Putin komme frem til, hvis han spurgte sig selv: Når jeg beslutter, at sætte mine politiske modstandere i fængsel og lade mit lands hær

angribe mit naboland, handler jeg så på en måde, som jeg ønsker at alle andre også skal handle på?

Eller vil Donald Trump kunne sige, at hans løgne om valgresultaterne i 2020, hans menneskelige nedgørelse af hele etniske grupper og opvigling af tilhængere til at gå fysisk til angreb på politiske modstandere bygger på grundregler, som han kunne ønske, at alle mennesker lægger til grund for deres handlinger?

Det kategoriske imperativ er en vigtig rettesnor for hvert enkelt menneske, der ønsker at handle etisk. Det er en enkel måde, hvorpå vi kan afveje vores handlingers konsekvenser og påvirkning af de fællesskaber og det samfund vi indgår i.

Betydningen af det etiske grundprincip, der ligger i Kants læresætning om det kategoriske imperativ, ligger i, at det gennemsyrrer fundamentet i den måde, hvorpå vi har opbygget vores samfund og vores politiske processer.

Tanken om at skabe bæredygtige samfund og opsætte klimamål og arbejde for nå dem, bygger på grundsætningen om at handle på en måde, som man vil, at alle – læs hele verden – skal handle.

Det gælder ikke mindst de initiativer, der er lagt op til den grønne trepartsaftale jeg indledte med at tale om.

Og dermed er cirklen sluttet, så vi er tilbage ved den ballast af værdier og dannelse, som vi her på FG har bestræbt os på at give jer med på vejen videre ud i livet.

Jeg håber, at I igennem de faglige, sociale og menneskelige fællesskaber, I har oplevet her på skolen føler, at I har fået et godt fundament at stå på som mennesker og individer.

Jeg håber, at I føler jer fagligt klædt på til de udfordringer, I har tanker om at opsøge i fremtiden.

Og jeg håber, at I føler, at I har fået en dannelse og en almenviden med jer, så I føler jer som kompetente samfundsborgere, og har et videns- og værdigrundlag, som I kan bruge til at navigere jeres vej frem i den brogede verden, der venter

derude.

Jeg vil ønske jer alle alt det bedste i jeres liv fremover. Jeg håber, at I alle får mulighed for at realisere jeres potentiale og følge jeres drømme.

Jeg håber, at I tager gode minder med jer her fra FG, og jeg håber, at I af og til i de kommende år vil tænke på os, og at I kan gøre det med glæde.

I aften, når dimissionsmiddagen er slut, tager vi endelig afsked med hinanden. Og det bliver med både glæde og vemod, at vi kommer til at synge ”We meet again” for jer og derefter se jer tage de sidste skridt væk fra FG og ud i fremtiden.

På vegne af alle os, der arbejder her på skolen, vil jeg – endnu en gang – ønske jer alle hjerteligt tillykke med jeres eksamen, og jeg kan hermed dimittere jer som stx-, hf-studenter og hhx studenter fra Fjerritslev Gymnasium 2024.

Kilde

Manuskript tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Translokations-/dimissionstale

Relateret

Anneline Bech Purkærs studentertale
27. juni 2024

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/mikkjal-niels-helmsdals-translokationstale-2024>